

Arbetsmarknadsutsikterna våren 2016

GRUVNÄRINGEN

Prognos för arbetsmarknaden 2016-2017

Text: Timo Mulk-Pesonen 010-4867386
Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen
Eftertryck tillåtet med angivande av källa
2016-06-08

Oförändrad efterfrågan!

Svensk gruvnäring

Sverige är ett gruv- och mineralland med stor tillgång på malm och mineral som brutits i över tusen år. Tillgången på malm och mineral har i stor utsträckning bidragit till det välstånd vi har idag i Sverige. Det moderna samhällets tekniska produkter är helt beroende av tillgången till metaller och mineral. Sverige är ett av Europas viktigaste gruvländer.

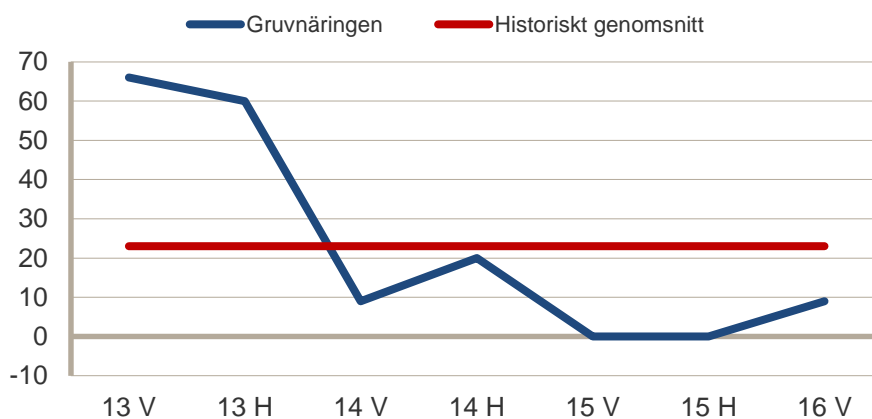
Tillsammans med stål- och metallverken utgör gruvnäringen en stor del av den svenska exportindustrin. De flesta gruvorna finns i Sveriges tre malmregioner; Norrbotten, Skelleftefältet och Bergslagen. (Källa: SGU)

Sammanfattning undersökning våren 2016

Under hösten bedömde samtliga tillfrågade företag att efterfrågan på deras produkter skulle vara oförändrad. Utfallet vid uppföljning i denna undersökning visar att den bedömning som gjordes under hösten överensstämde till drygt 90 procent. Efterfrågan av ädelmetaller hade en mer positiv utveckling.

Inför det kommande halvåret och året bedöms en likartad utveckling av efterfrågan, det vill säga oförändrad efterfrågan hos majoriteten och ökande inom ädelmetall brytning.

Diagram 1: Efterfrågan av varor/tjänster/produktion, gruvnäringen kommande sex månader (nettotal) våren 2013 – våren 2016

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Arbetsförmedlingens konjunkturindex beskriver stämningläget i företagen. Indexet baseras på Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och arbetsställets förväntningar om efterfrågeutvecklingen för de kommande sex månaderna. Det beräknas som andelen arbetsställen som bedömt ökning av efterfrågan på sina varor/tjänster minus andelen arbetsställen som bedömt minskning. (nettotal)

Kapacitetsutnyttjande

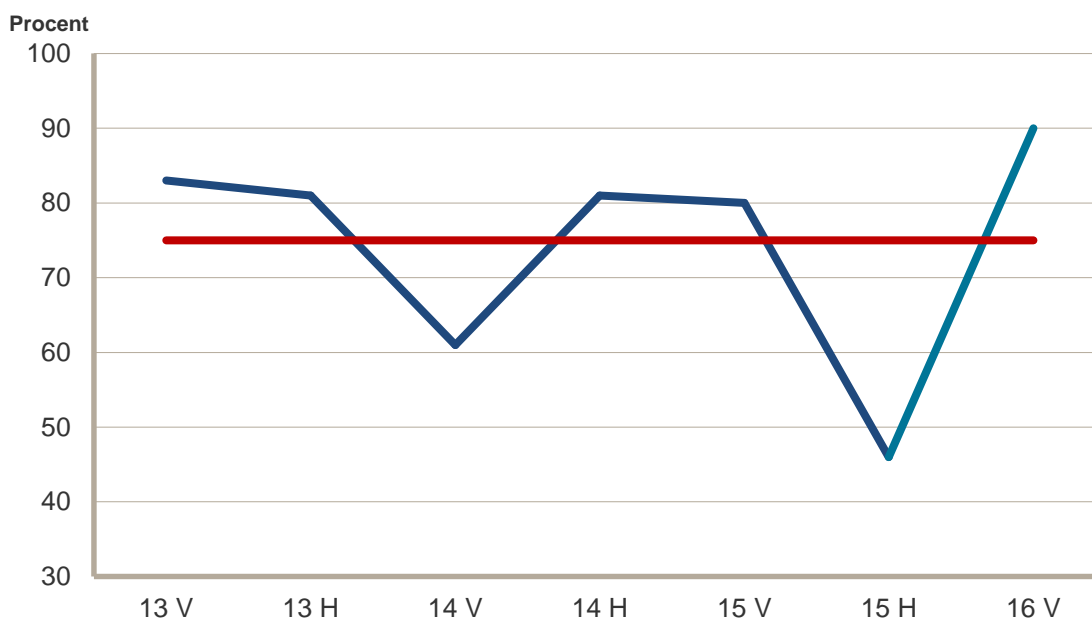
Vid undersökningen ställs en fråga som ska ge en indikation på när det vänder på arbetsmarknaden genom att visa det lediga produktionsutrymmet innan personalstyrkan eventuellt måste utökas eller minskas.

Svaret ger en uppfattning om det lediga produktionsutrymmet på företaget avseende personal, det vill säga utrymmet innan man slår i kapacitetstaket alternativt möjlig produktionsökning med befintlig personal.

Av intervjuade företag i den här undersökningen bedömde cirka 90 procent att de inte kan öka sin produktion med mer än maximalt fem procent. Det är en ökning med 42 procentenheter jämfört med höstens undersökning.

En indikation som pekar på att det i nuläget inte finns något större utrymme för att öka produktionen innan det uppstår ett eventuellt rekryteringsbehov.

Diagram 2: Andel arbetsställen som utnyttjar personalresurserna nästan fullt ut. Våren 2013 – våren 2016 (heldragen linje=snitt)

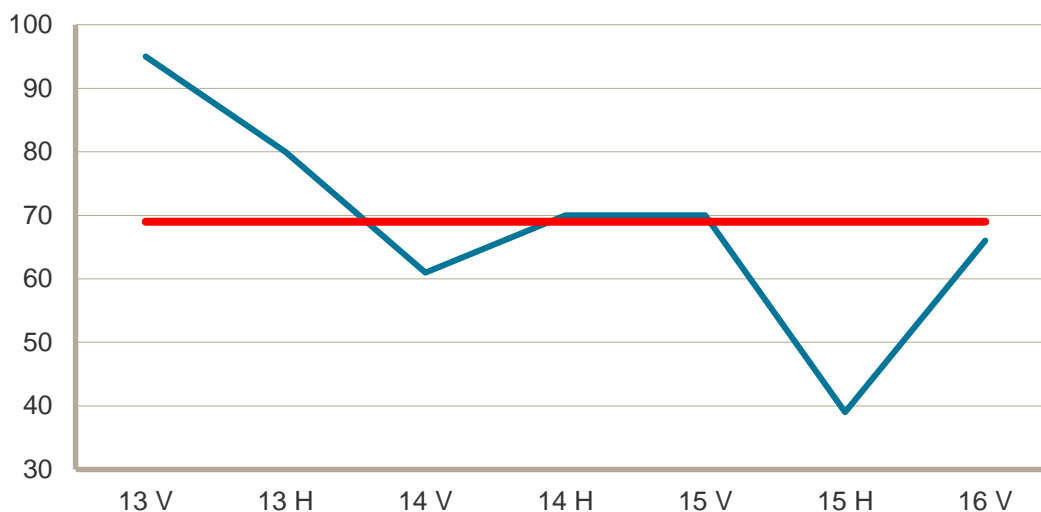

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Antalet sysselsatta det närmaste året bedöms enligt tillfrågade företag i den här undersökningen att minska med ett hundratal personer. Under det senaste halvåret har drygt 200 avgångar skett inom näringen. Dessa avgångar har ersatts med omkring 90 personer.

Inför det kommande halvåret bedöms det ske cirka 360 personalavgångar som ska ersättas med cirka 400 personer.

Diagram 3: Andel arbetsställen som har angett att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under det senaste halvåret. Våren 2013 – våren 2016. (heldragen linje=snitt)

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Rekryteringsproblem

66 procent av tillfrågade företag i den här undersökningen har upplevt brist på arbetskraft det senaste halvåret. Antalet tjänster som varit svårrekryterade uppgår till cirka 95. Det är omkring 80 tjänster fler jämfört med för ett halvår sedan. Exempel på upplevda bristyrken i den här undersökningen är ingenjörer, tekniker, montörer och reparatörer. 11 procent av företagen försökte inte ens rekrytera på grund av brist på arbetskraft (så kallad dold brist).

Den vanligaste konsekvensen av arbetskraftsbristen var att rekryteringarna tog längre tid. En annan vanlig konsekvens av arbetskraftsbristen var att planerad produktion sköts på framtiden. Yrken som företagen haft svårt att rekrytera det senaste halvåret är geologer, civilingenjörer inom gruvteknik o metallurgi, underhållsmekaniker och maskinreparatörer samt Industrielektriker.

Jobbmöjligheter och rekryteringsyrken det närmaste halvåret.

Som tidigare nämnts så kommer näringen att rekrytera omkring 400 medarbetare under det närmaste halvåret. Antalsmässigt är det fram för allt bergarbetare, processoperatörer inom stenkross- och malmförädling, industrielektriker samt underhållsmekaniker- och maskinreparatörer som ska anställas de närmaste halvåret. Tabellen nedan är ett urval på andra yrken och kompetenser som kommer att efterfrågas inom näringen.

Arbetsledare inom bygg, anläggning och gruva

Arbetsmiljöingenjörer, yrkes- o miljöhygieniker

Civilingenjör/ingenjör inom bygg och anläggning, gruvteknik o metallurgi

Geologer och geofysiker m.fl.

Grovarbetare inom bygg och anläggning

Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer

Bergarbetare

Bergarbetare, som är den största yrkesgruppen inom gruvnäringen, kan ha olika roller som exempelvis borrhare, sprängare, skrotare eller transportör av malmen från gruvan. I större gruvor är bergarbetare ofta specialiserade på någon arbetsuppgift medan det i mindre gruvor är vanligt att arbeta med flera moment.

Några exempel på gymnasieutbildningar som kan vara lämpliga för att arbeta som bergarbetare är el- och energiprogram, fordons- och transportprogram eller bygg- och anläggningsprogram. Någon av ovanstående utbildningar eller annan teknisk utbildning samt B-körkort utgör oftast det krav som gruvföretagens interna bergarbetarutbildning ställer. Andra önskvärda och gångbara kompetenser är sprängkort och C-körkort.

Elektriker

Erfarenhet inom el-området är en stor merit för anställning inom gruvnäringen.

Mekaniker

Maskinmekaniker analyserar, reparerar och servar tunga fordon. Inom gruvnäringen efterfrågas mekaniker som är något av "allkonstnärer" som klarar av att serva och reparera mekanik, pneumatik, hydraulik och elektronik.

Civilingenjörer och högskoleingenjörer

Ingenjörer behövs genom hela gruvnäringsskedjan, från inledande prospekteringen, det vill säga att hitta mineralerna i berget och att bryta malmen till de förädlingsprocesser där malmen koncentreras och vid produktionen av slutprodukter. Arbetet kan till exempel innebära att effektivisera processer, metoder och arbetsätt.

Ett urval av andra yrken som behövs inom gruvnäringen

Administratörer, Arbetsledare, Byggnadsarbetare, Datatekniker, Dumperförare, Ekonomer, Forskare, Geologer Grävmaskinförare, Hjulstarförare, Ingenjörer (till exempel berg, maskin, väg- och vatten), Lastbilsförare, Logistiker, Maskinförare, Miljösamordnare, Personalvetare, Processoperatörer, Produktionsplanerare, Projektledare, Träarbetare, Underhållsmekaniker, Utvecklare

Ovan exemplifiering av mängden olika yrken inom gruvnäringen innebär stor konkurrens från andra branscher. För att skapa intresse och attraktion för arbete inom gruvnäringen samt säkerställa framtida kompetensförsörjning måste näringen fortsätta utveckla en stabil och fungerande samverkan. En förutsättning för en fortsatt konkurrenskraftig gruvnäring i landet är att fortsätta satsa på utbildning och forskning i en nära relation mellan näringen och olika utbildningsaktörer.

Framtiden inom svensk gruvnäringen

Smarta maskiner – framtiden för gruvnäringen

"I Sverige finns de mest avancerade exemplen på modern och miljöanpassad teknik med automatisering och processtyrning, och de maskinerna behöver kunna arbeta integrerat. Framtidens gruvmaskiner måste anpassas till trenden i gruvbranschen med att gräva fler djupare gruvor under jord och med större produktion i driften, då mineralhalterna är lägre i malmen. Bland det viktigaste med framtidens gruvmaskiner är att de ska leverera produktivitet. Kundernas krav på god ergonomi och säkerhet hos gruvmaskinerna kommer att öka för varje år. Trender pekar mot en ökad grad av automatisering samt fjärrstyrning av gruvmaskiner, både som ett sätt att öka produktiviteten men också öka säkerheten, samt nya och alternativa energikällor för framdrift av gruvmaskiner. Gruvmaskinerna går mot att få allt mer processorkraft inbyggd och att använda mer kraftfull och tillförlitlig trådlös kommunikation. Känsliga 3D-sensorer monteras på fordonen så att operatörerna undviker kollisioner under jord. Kontrollrummet för gruvan blir viktigare, då information från hela produktionskedjan sänds tillbaka dit. Därifrån samordnas transportfordon, krossar, transportband, gruvspel, ventilation, el, pumpar och sensorer. Sensorer samlar in data om sin omgivning och ger information. Gruvarbetare med videokameror kan ge kontrollrummet mer fullständig information. Operatörerna måste förstå allt mer av hela kedjan, från brytning till färdig produkt och avfallshantering. Det blir viktigt ur effektivitets- och miljösynpunkt att sköta så mycket som möjligt av mineralhanteringen under jord. Forskning görs på att använda virtuell verklighet för att ge kontrollrumspersonalen en närvarokänsla och helhetsperspektiv av hela produktionskedjan. Då kan kontrollrummet visualisera hur varje steg bidrar till värdet och kan förbättras. Det är viktigt att förebygga underhåll av gruvmaskinerna, då det kostar både pengar och dyr produktionstid. Automatiseringen och centraliseringen av produktionsledningen till kontrollrummet pekar mot att färre människor kommer att vistas i gruvorna. I slutändan styrs maskinerna av en operatör i kontrollhytten eller på distans av kontrollrummet. Frågan är om gruvmaskinerna kan ta över helt? Helautomatiska bormaskiner, förarlösa truckar och gruvtåg används redan. Framstegen inom utvecklingen av intelligent mjukvara, GPS-system, trådlös kommunikation och sensorteknik har gett nya användningsområden för robotar i gruvdriften. I dag är robotarna dyra i drift och underhåll, men miljö- och säkerhetsskäl kommer att driva utvecklingen framåt. Fler smarta maskiner ställer nya krav på produktionen. Man mäter mer genom sensorerna, men får fram mindre användbar information. Där man tidigare mätte 5-10 variabler, mäts nu 100-200 variabler säger Erik Vanhatalo, universitetslektor i kvalitetsteknik vid Luleå Tekniska universitet. Ofta används samma statistiska metoder som tidigare. Vanhatalo arbetar i ett forskningsprojekt för att ta fram nya metoder för stora datamängder som mäts med hög frekvens. I gruvnäringen kan metoderna användas för att bevaka processer i anrikningsverk och pelletverk".

(Artikel i tidskrift: Fokus gruvindustri maj 2016)

Källor:

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning
(kvantitativt och kvalitativt material)
Branschorganisationer

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för gruvnäringen är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för samtliga län och för landet som helhet. De slutsatser som presenteras är Arbetsförmedlingens egna. Prognosmaterialet är fritt att användas och citeras med källhänvisning. Ansvarig utredare för denna prognos är Timo Mulk-Pesonen, telefon 010-486 73 86.

Vill du få mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke, rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Den uppdateras två gånger per år. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. I den beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedömer vi även jobbmöjligheterna de närmaste fem och tio åren.

I publikationen *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i december 2016.